

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Кафедра біології та агрономії

Євтушенко Г. О., Литвиненко С. П.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПІДГОТОВКИ КУРСОВИХ РОБІТ
З ЗООЛОГІЇ**

**для здобувачів освіти
першого (бакалаврського) рівня освіти
спеціальності
091 Біологія**

014.05 Середня освіта. Біологія та здоров'я людини

Старобільськ - 2020

УДК 591:5

ББК 28.6

Євтушенко Г. О., Литвиненко С. П. Методичні рекомендації до підготовки курсових робіт з зоології. – Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка“, 2020. – 26 с.

Рецензенти:

Боярчук О. Д. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри анатомії, фізіології людини та тварин Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка“.

Петренко С. В. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри садово-паркового господарства та екології Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка“.

Методичні вказівки укладено відповідно до вимог чинної навчальної програми з дисципліни „Зоологія“ і спрямовані на вдосконалення професійної підготовки фахівців за спеціальністю Біологія.

Пропоновані матеріали можуть бути використані викладачами та здобувачам освіти в процесі підготовки курсової роботи з зоології.

Затверджено на засіданні кафедри біології та агрономії протокол № 1 від 27 серпня 2020 р.

© Г. О. Євтушенко, С. П. Литвиненко, 2020

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка“, 2020

ВСТУП

Одним із видів індивідуальної роботи здобувачів освіти є курсова робота, рівень підготовки якої свідчить про ступінь засвоєння ними набутих знань. Основним завданням курсової роботи є вивчення та аналіз одного з теоретичних або практичних питань біології (ботаніки, зоології, фізіології та біохімії рослин, біологічних основ рослинництва та тваринництва, методики викладання біології).

Курсова робота повинна відображати здатність здобувач освіти працювати з науковою літературою, поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю, розробляти й формулювати обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення процесів, які були проаналізовані в роботі.

Виконується курсова робота здобувач освіти самостійно під керівництвом наукового керівника з числа кандидатів чи докторів наук.

Тема курсової роботи повинна бути актуальною, а об'єкт дослідження – відповідати визначеній темі.

Мета курсової роботи – систематизувати, закріпити та розширити теоретичні знання, поєднати їх з практичними матеріалами, ознайомитися з методами, напрацьованими іншими дослідниками, а також науково обґрунтувати результати власних досліджень.

Накопичений у курсових роботах матеріал, вироблені навички науково-дослідної роботи можуть бути основою для подальших досліджень та кваліфікаційного написання статей, тез, доповідей, магістерської роботи тощо.

Зміст роботи та якість її оформлення повинні відповідати вимогам до такого рівня робіт. При оцінюванні курсової роботи береться до уваги не лише якість самої курсової роботи, а й відповідність її оформлення. В іншому разі невідповідність оформлення курсової роботи встановленим вимогам може суттєво вплинути на остаточну оцінку або взагалі робота може бути недопущена до захисту.

ПОРЯДОК ВИБОРУ ТЕМИ

Теми курсових робіт пропонуються здобувачам освіти відповідно до наукової тематики кафедри, з урахуванням наукових зацікавлень здобувачів освіти. Вони обговорюються й затверджуються кафедрою.

Вибір здобувачом освіти теми курсової роботи має завершуватися не пізніше, як через місяць після початку занять того навчального семестру, в якому буде виконуватися робота.

Тему курсової роботи здобувач освіти обов'язково повинен зареєструвати у наукового керівника.

Здобувач освіти складає та погоджує з керівником індивідуальний план виконання курсової роботи.

Графік захисту курсових робіт розробляє деканат.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО КУРСОВОЇ РОБОТИ

Загальні положення. Здобувач освіти, який виконує курсову роботу, повинен ознайомитись з вимогами до неї. Оскільки курсові роботи повинні мати ознаки наукового дослідження, то особлива увага в них звертається на глибоке висвітлення проблеми як у цілому, так і окремих її складових.

Викладення матеріалу кожного розділу курсової роботи повинно бути логічним, послідовним, доказовим, науково аргументованим та поясненим. Положення та висновки повинні ґрунтуватися на конкретних матеріалах досліджень, факти та приклади повинні бути не випадковими, а типовими.

Курсова робота має бути написана літературною державною мовою з використанням наукової біологічної термінології.

Курсова робота, в якій буде виявлено ознаки плагіату, знімається з розгляду, а її авторів виставляється оцінка "незадовільно". Здобувач освіти пише нову курсову роботу на іншу тему.

Планування роботи. Підготовка курсової роботи потребує виділення її певних етапів та визначення конкретних завдань, які необхідно розв'язати на кожному із них. Планування передбачає розподіл часу для написання роботи, дотримання визначених термінів та обсягів. Для виконання курсової роботи слід виділити щонайменше шість етапів: 1) вибір та затвердження теми; 2) складання та погодження з науковим керівником плану курсової роботи; 3) пошуки та вивчення літератури; 4) збирання та опрацювання фактичного та статистичного матеріалу; 5) написання роботи; 6) захист роботи.

Вибір теми. Тему курсової роботи здобувачі освіти обирають самостійно із запропонованого переліку. До остаточного затвердження теми кафедра допускає зустрічні пропозиції здобувачів освіти про внесення до тематики додаткових тем, пов'язаних з їх науково-дослідницькою роботою.

Складання плану роботи. Після ознайомлення з літературою та інтернет-джерелами здобувач освіти вже має сформовану думку про напрям свого дослідження й готовий до складання плану дослідження.

Курсова робота, зазвичай, має простий план, який включає вступ, два-чотири розділи, нерідко з кількома підрозділами, висновки, список використаних джерел і в разі потреби – додатки.

Рекомендується така структура плану курсової роботи:

- вступ (розкриття актуальності обраної теми, об'єкта і предмета дослідження, мети й основних завдань, методів дослідження);
- перший розділ – теоретична частина (огляд літературних джерел з обраної теми, узагальнення та аналіз відповідних темі понять, досягнень, наукових положень, ступеня розробленості проблеми тощо);
- другий розділ – методична (якщо робота носить науково-дослідницький характер) чи практична частина (практичний аспект теми, що досліджується);
- третій розділ – результати досліджень (якщо робота носить науково-дослідницький характер) чи проектна частина (інновації та шляхи удосконалення питання, що досліджувалося тощо);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Приблизний план (зміст) курсової роботи

ВСТУП

Розділ 1. НАЗВА

1.1. Назва першого підрозділу розділу 1

1.2. Назва другого підрозділу розділу 1

Розділ 2. НАЗВА

2.1. Назва першого підрозділу розділу 2

2.2. Назва другого підрозділу розділу 2

Розділ 3. НАЗВА

3.1. Назва першого підрозділу розділу 3

3.2. Назва другого підрозділу розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

План курсової роботи обов'язково повинен бути погоджений з науковим керівником ще до початку роботи над її текстом.

Обсяг курсової роботи та основні вимоги до її друкування.

Курсова робота повинна бути виконана й оформлена з додержанням вимог до наукових робіт. Оптимальний обсяг курсової роботи – 30–35 аркушів, список використаної літератури – не менше 15-20 джерел. У списку цитованої літератури використане джерело записується мовою оригіналу. Цитати з цих джерел наводяться в тексті виключно українською мовою.

Текст курсової роботи друкується на комп'ютері на одному звороті аркуша білого паперу формату А4. Сторінки обмежуються полями: ліве – 25 мм, верхнє та нижнє – 20, праве – 10 мм. Відстань між заголовком і текстом – один інтервал. Шрифт – чорного кольору Times New Roman, кегль – 14, інтервал між рядками – 1,5. Щільність тексту однакова по всій роботі. Курсова робота має бути надрукована чітко, без помилок і виправлень.

Ілюстративні матеріали повинні відповідати форматові А4, їх включають до загальної нумерації сторінок роботи й розміщують, як звичайно по тексту, так і в додатках.

Кожну структурну частину роботи розпочинають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи "ЗМІСТ", "ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ", "ВСТУП", "РОЗДІЛ", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" друкують великими літерами по центру аркуша симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. У кінці заголовка крапки не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. У кінці заголовка ставиться крапка. Після заголовка (за винятком заголовка пункту) та текстом пропускають один рядок.

Нумерація. Сторінки, розділи, підрозділи, рисунки, таблиці, формули тощо нумерують арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки. Зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не нумерують.

Номер розділу ставлять після слова "РОЗДІЛ", після номера крапки не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділа повинна стояти крапка, наприклад: "2.3." (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділа.

Порядок посилань на джерела. Посилання в тексті дають у квадратних дужках []. Наприклад: "Класифікація відділу *Magnoliophyta* розглянута за системою А. Л. Тахтаджяна [6]". Цифри в [] відповідають порядковому номеру джерела у списку використаних джерел.

Палітурка (плетення). Курсові роботи повинні бути роздрукованими, переплетеними й мати палітурки. Курсові роботи допускається опрацювати в м'які палітурки (з'єднання спіраллю, термопалітурки тощо).

ВИМОГИ ДО ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконану та відповідно оформлену курсову роботу здобувач освіти подає науковому керівнику, який пише відгук, де зазначає її теоретичний рівень, глибину виконаних досліджень, доцільність та обґрунтованість рекомендацій, формулює висновок про її попередню оцінку. Після цього відповідно розкладу проводиться захист курсових робіт на засіданні спеціальної комісії, що формується з 2–3 співробітників кафедри при обов'язковій участі керівника курсової роботи. Доповідь-захист, як правило, триває близько 5–7 хвилин. Орієнтовна структура доповіді повинна відображати структуру курсової роботи. Особливу увагу слід приділити характеристиці власного внеску в розробку проблеми. Після доповіді здобувач освіти відповідає на запитання викладачів. Під час захисту оцінюються: якість виконаної здобувачом освіти курсової роботи, рівень знань та набутих навичок за темою, вміння аналізувати практичну діяльність, логічно та аргументовано викладати думки, відповідати на запитання, обґрунтовувати власну думку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ З БІОЛОГІЇ

Оцінка курсової роботи здійснюється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS. При оцінюванні курсових робіт враховується їх зміст, оформлення та результати захисту.

«Відмінно» 5 А (90 – 100 балів) – виставляється лише в тому випадку, якщо курсова робота є самостійним науковим дослідженням здобувача освіти. Вона повинна бути бездоганно структурована, містити оформлені відповідно до вимог *титкульний аркуш, зміст, вступ, основну частину, висновки, список використаних джерел, додатки* (за необхідності).

У *вступі* розкрито сутність і стан вивчення наукової проблеми, обґрунтовано необхідність подальшого її вивчення, визначено актуальність теми, об'єкт, предмет, джерела дослідження; чітко сформульовано мету й завдання, методи й прийоми, використані при описі матеріалу.

Основна частина складається із розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів та розкриває визначену у вступі тему, виходячи з самостійно зібраного автором матеріалу. Здобувач освіти обов'язково шляхом огляду літератури окреслює основні етапи становлення й висвітлення проблеми, визначає своє місце в її розв'язанні, показує ті питання, які залишилися нез'ясованими. Далі з вичерпною повнотою викладає результати власного дослідження із виділенням того нового, що він вносить у розробку теми. Кожен розділ закінчується короткими підсумками, а робота в цілому завершується *загальними висновками*, в яких викладаються найбільш важливі результати, одержані самостійно.

Роботу написано з дотриманням вимог наукового стилю, без орфографічних, пунктуаційних, граматичних, лексичних помилок. Цитування коректне, оформлене відповідно до правил.

Під час захисту роботи здобувач освіти показав глибоке знання матеріалу роботи, методики виконання досліджень, уміння вести діалог.

«Добре» 4 В (83 – 89 балів) – виставляється якщо курсова робота містить елементи самостійного наукового дослідження, добре структурована, містить усі складові продиктовані матеріалом дослідження. Літературно-критичний матеріал добраний самостійно, добре проаналізований та узагальнений. Усі структурні підрозділи виконано як у роботі на «відмінно», але при цьому трапляються деякі незначні помилки та недоопрацювання.

У самостійному дослідженні теж можливі деякі помилки чи неточності, наприклад, у формулюванні одного із завдань чи висновків. Усі складові роботи, зокрема вступ, розділи, висновки, список літератури, титульний аркуш, додатки, а також цитування не повинні містити грубих помилок.

Здобувач освіти виявив мовну грамотність, дотримуючись вимог наукового викладу, правил орфографії та пунктуації.

Під час захисту роботи здобувач освіти показав високі знання матеріалу роботи, методики виконання досліджень, уміння вести діалог.

«Добре» 4 С (75 – 82 бали) – якщо курсова робота містить елементи самостійного наукового дослідження, свідчить про самостійне опрацювання теми, достатній обсяг зібраного матеріалу для формулювання власних висновків. Структура роботи, її оформлення відповідає вимогам, що ставляться до робіт такого типу. Здобувач освіти демонструє вміння формулювати мету і визначати завдання дослідження, самостійно визначається з методами й прийомами аналізу та опису матеріалу. При цьому він демонструє знання основної літератури, хоч додаткову опрацював чи використав неповністю. Цитує, однак іноді зловживає чужими фразами або використовує їх без посилань (не більше 2).

Оформлення роботи відповідає вимогам, складові структури роботи титульний аркуш, вступ, розділи, висновки, список джерел, додатки оформлені належним чином, але трапляється не більше 5-6 помилок (у сумі) у частинах, що виконувалися як самостійне наукове дослідження.

Мовна грамотність достатня, хоч інколи трапляються відхилення від наукового викладу, можливі 5-6 орфографічних і пунктуаційних помилок, але тільки у складних правописних позиціях. Здобувач освіти намагається використовувати засоби мовного урізноманітнення, але це йому вдається не на всіх мовних рівнях (наприклад, достатньо вправно оперує лексичними синонімами, але на граматичному рівні будує однотипні речення).

Під час захисту роботи здобувач освіти показав достатні знання матеріалу роботи, методики виконання досліджень, уміння вести діалог, але інколи для пояснень вимагав додаткових питань на які відповідав чітко й впевнено.

«Задовільно» 3 D (63 – 74 бали) – виставляється за самостійно написану роботу без елементів самостійного наукового дослідження, в якій витримано структуру, описано, проаналізовано й узагальнено достатню кількість матеріалу, зроблено висновки. Автор формулює мету і завдання, хоч не завжди робить це чітко й виразно, але при цьому викладки роботи відповідають їм.

Здобувач освіти виявив знання основної літератури за темою роботи, зумів проаналізувати й узагальнити літературні дані, хоч посилання на них є не завжди; література застаріла. Іноді спостерігається неформлене цитування чи просто переписування матеріалу.

За зразком правильно оформлений титульний аркуш та інші складові роботи, в списку джерел допущені неточності (не більше 3).

Мовна грамотність достатня, але фіксується відхилення від наукового стилю, можливі орфографічні й пунктуаційні помилки в типових правописних позиціях, нерідко наводяться не наукові терміни й назви, можливі тавтологія, плеоназми, вживання слів у невластивих значеннях (у сумі не більше 10).

Під час захисту роботи здобувач освіти показав достатні знання матеріалу роботи, але допускався помилок, неточностей, пояснення нерідко давав недостатньо повно.

«Задовільно» 3 E (50 – 62 бали) – ставиться за реферативно виконану роботу, яка відповідає темі й структурована відповідно до вимог. Здобувач освіти виявив здатність самостійно зібрати матеріал й елементарно описати зібрані дані. При цьому він робить висновки, які частково відповідають поставленим завданням і меті. Не виявив ґрунтовного знання літератури з проблеми, використав недостатню кількість наукових джерел, які нерідко застарілі, недостатньо цитуються. Є намагання підмінити власний виклад переписаними фрагментами чужих робіт з посиланнями чи без них.

Мовне оформлення відбиває посереднє володіння елементами наукового викладу, наукової термінології, задовільну грамотність, бідність лексичного й граматичного запасу автора. Але при цьому правильно оформлено титульний аркуш і розділи роботи, в списку джерел не порушено алфавітний принцип розміщення й основні стандартні норми.

Під час захисту роботи здобувач освіти показав посередні знання матеріалу роботи, припускався помилок, неточностей, пояснення давав недостатньо повно.

«Незадовільно» 2 F (21 – 49 балів) – свідчить про первісне опрацювання теми: зібрано мінімум матеріалу, здобувач освіти уявляє про що треба писати і реферативно передає теоретичні відомості. При цьому літературний матеріал не аналізує, а підставляє під відомі твердження. Самостійності у викладенні матеріалу практично немає. Структурно робота незграбна, може мати не всі необхідні компоненти.

Мовне оформлення в самостійних фрагментах примітивне, з великою кількістю помилок, робота оформлена неохайно.

Під час захисту роботи здобувач освіти не показав знань за матеріалами роботи, припускався помилок, неточностей, пояснення нерідко давав недостатньо повно або й зовсім не міг пояснити деякі положення роботи.

«Незадовільно» 1 FX (0 – 20 балів) – виставляється за списану роботу, при абсолютній нездатності зібрати й описати матеріал та ненадану до захисту роботу.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ЗМІСТ СТРУКТУРНИХ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Зміст

Зміст відповідає плану курсової роботи. Єдиною відмінністю є зазначення номерів сторінок. Вказується лише номер початкової сторінки пункту плану.

Вступ

У вступі курсової роботи необхідно коротко викласти основні питання роботи. Шляхом критичного аналізу обґрунтувати актуальність обраної теми – сутність проблеми та необхідність її дослідження (наприклад: «Останнім часом увага орнітологів зосереджена на процесі урбанізації певних видів птахів. Оскільки процес розселення птахів в межах населених пунктів (урбанізація) відбувається відносно швидко, виникає необхідність постійного моніторингу цього явища.»). Сформулювати мету роботи та завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети (Наприклад: «Метою нашого дослідження є вивчення процесу урбанізації птахів в межах м. Старобільськ. До завдань досліджень входило: 1. Проаналізувати літературні та інтернет-джерела з приводу досліджуваного питання. 2. З'ясувати видовий склад птахів, що мешкають на території м. Старобільськ. 3. Визначити адаптації, що дозволяють птахам м. Старобільськ опанувати гніздові стації в межах міста.») Визначити об'єкт та предмет дослідження. Об'єкт – це процес або явище щодо проблемної ситуації, обраних для вивчення. Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. В об'єкті виділяється та його частина, що є предметом дослідження (наприклад: об'єкт дослідження птахи м. Старобільськ, предмет дослідження – адаптації птахів до умов мешкання в межах міста Старобільськ). Саме на нього спрямована основна увага здобувач освіти, оскільки предмет дослідження визначає назву теми курсової роботи, зазначеної на титульному аркуші.

Обсяг вступу – 1–2 сторінки.

Розділ 1

Перший розділ є теоретичним дослідженням, мета якого – систематизація, узагальнення та огляд літературних даних відповідно до обраної теми. У розділі аналізуються думки щодо проблем, які досліджуються, наводиться огляд літературних джерел, їх критичний аналіз та узагальнення. В огляді літератури необхідно окреслити основні етапи розвитку наукової думки за проблемою, що досліджується. Обов'язково повинні бути посилання на використані джерела.

Обсяг першого розділу – не більше 30 % загального обсягу курсової роботи. В кінці розділу треба зробити загальний висновок щодо проаналізованих джерел та напрямків сучасних досліджень з проблематики.

Розділ 2

Другий розділ – методичний або практичний. Якщо робота носить науково-дослідний характер то подаються умови та методика проведення дослідів, спостережень, обліків тощо (до 10-15 % від загального обсягу роботи). В іншому разі він містить практичний аспект дослідження обраної теми. Мета цього етапу дослідження – на конкретному практичному прикладі довести чи показати матеріали дослідження з обраної тематики. У цьому розділі необхідно використовувати методи та принципи наукового дослідження. Висновки цього розділу повинні вказувати на доцільність використання наведених методик дослідження в конкретних умовах.

Розділ 3

Третій розділ – це результати дослідних даних, їх обговорення та аналіз або ж проектна частина, де потрібно запропонувати заходи, прийоми, методи, підходи, механізми підвищення ефективності процесу, що досліджується або аспекти, фактори, питання, на які повинна бути спрямована основна увага при проведенні певних досліджень. У цьому розділі необхідно представити результати особистих досліджень з питань, що були висвітлені в першому розділі. Здобувач освіти повинен надати дані та їх аналіз (можливе ілюстрування тексту світлинами, малюнками, таблицями, графіками). Висновки з наданого матеріалу в кінці розділу треба обґрунтувати, переконливо їх аргументуючи.

Обсяг третього розділу – 40 – 50 % загального обсягу курсової роботи.

Висновки

У висновках викладаються найважливіші наукові та практичні дані, одержані в результаті дослідження. За змістом висновки мають бути пов'язані зі структурою роботи та впливати із завдань дослідження (зміст та кількість висновків повинні відповідати змісту та кількості завдань дослідження).

Висновки повинні бути стислими та повною мірою відображати матеріал, викладений в курсовій роботі. Їх обсяг не повинен перевищувати 1 стор.

Список використаних джерел

Список літератури містить усі джерела інформації, що використовувалися при написанні курсової роботи.

Додатки

За необхідності до них доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи:

- проміжні математичні розрахунки та формули ;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- інструкції та методики біологічних описів розроблені в процесі виконання роботи;
- ілюстрації допоміжного характеру.

ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША, ІЛЮСТРАЦІЙ, ТАБЛИЦЬ, ФОРМУЛ, СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКІВ

Титульний аркуш. Він є основним елементом будь-якої курсової роботи. З титульного аркуша починається нумерація сторінок, номер сторінки на ньому не проставляється (зразок надається у Додатку А).

У курсових роботах на титульному аркуші зазначають повну назву навчального закладу та його відомчу підпорядкованість, факультет, кафедру, на якій виконана робота, назву роботи, дані про здобувач освіти та наукового керівника, оцінка захисту курсової роботи, місто та рік подання роботи до захисту. Скорочення в назві навчального закладу та назві роботи не допускаються.

Зміст. Він відповідає плану роботи, про який йшлося вище. Єдиною відмінністю є зазначення номерів сторінок. Вказується лише номер початкової сторінки пункту плану (додаток Г)

Якщо до роботи додається перелік умовних позначень, то він розташовується перед вступом та відображається у змісті.

Перелік умовних позначень. Якщо у роботі використано понад п'ять умовних позначень (аббревіатур, символів, скорочень, які не є загальноприйнятими), то це зазначається на окремому аркуші, який розташовується перед текстом роботи.

Написання латинських назв. Назви видів рослин чи тварин даються на латинській мові (курсивом) з вказівкою автора (звичайним шрифтом). Наприклад: *Portulaca oleraceae* L., *Stellaria media* (L.) Vill. При подальшій згадці цього ж таксона прізвище автора не наводиться (*Portulaca oleraceae*, *Stellaria media*).

Ілюстрації. До ілюстрацій належать креслення, рисунки, схеми, фотографії, графіки, діаграми тощо.

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. За потреби ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (текст під рисунком). Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) слід наводити в роботі безпосередньо після тексту за першою згадкою або на наступній сторінці. Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації.

Ілюстрації позначають словом "Рис." та нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій в додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між ними ставиться крапка.

Наприклад: Рис.1.2. (другий рисунок першого розділу).

Номер рисунка, його назва та пояснювальні підписи розміщуються послідовно під ним. Якщо в курсовій роботі один рисунок, то його нумерують за загальними правилами.

Наприклад: Рис.1. Будова крила птахів.

Таблиці. У таблицях наводяться цифрові дані. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею та друкують симетрично до тексту. Назва та слово “Таблиця” починаються з великої літери. Слово “Таблиця” друкують праворуч. Назву таблицю по центру.

Назви не підкреслюють. Заголовки колонок повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з малих, якщо вони становлять одне речення із заголовком, та з великих, якщо вони самостійні. Висота рядків – не менше 8 мм. Колонку з порядковими номерами рядків до таблиці не включають.

Таблицю розміщують після першого згадування у тексті так, щоб її можна було читати без повороту опалітуреного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на іншу сторінку. У такому разі зазначають: Продовження табл. Таблицю з великою кількістю колонок можна ділити на частини та розміщувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки.

Якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не наводяться, то в ньому ставиться риска (–). Нумерують таблиці як і рисунки.

На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово “таблиця” в тексті пишуть скорочено, наприклад: “... у табл.1.2”. У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово “дивись”, наприклад: “див. табл. 1.3”.

Формули. Формули та рівняння треба виділяти з тексту вільними рядками та позначати певним номером, написаним у лапках.

Пояснення значень символів та числових коефіцієнтів треба наводити безпосередньо під формулою у послідовності, наведеній у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова “де” без двокрапки.

Вище та нижче від кожної формули потрібно залишити пробіл.

Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (–), множення (×) та ділення (:).

Формули (якщо їх більше ніж одна) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого краю аркуша на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Посилання на формули вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад “... у формулі (3.1)”.

Список використаних джерел. Наукове дослідження завершується списком використаних джерел. Відомості про джерела, що містяться в списку, необхідно давати відповідно до вимог державних стандартів. Джерела можна розміщувати: в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків (такий спосіб є найпоширеніший та універсальний); у хронологічному порядку; за послідовністю посилань у тексті.

Авторів з однаковими прізвищами подають в алфавітному порядку їхніх ініціалів; праці одного автора – за алфавітом перших літер назв його праць; праці одного автора з однаковою назвою – за хронологією.

Крім того є певний порядок розташування літературних джерел: книжкові видання; статі у журналах та інших періодичних виданнях; матеріал з Інтернету.

Основна вимога до використаних джерел – єдине оформлення та дотримання чинного державного стандарту на бібліографічний опис видань.

Додатки. Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на прикінцевих її сторінках, зазначаючи їх у порядку посилань у тексті. Кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично щодо тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додатки”.

Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літери Ї, наприклад: Додаток А, Додаток Б і т. д.

Орієнтовна тематика курсових робіт.

1. Шкільний акваріум і особливості його одноклітинних мешканців.
2. Прісноводні молюски досліджуваного району.
3. Специфіка симбіозу у безхребетних тварин.
4. Комахи-копрофаги досліджуваного району.
5. Біорізноманіття і специфіка личинок комах, що живуть у водоймах.
6. Особливості кімнатних комах, їх роль у житті людини.
7. Комахи - шкідники садових рослин досліджуваного району.
8. Комахи - шкідники деревних порід досліджуваного району.
9. Комахи - шкідники полів досліджуваного району.
10. Комахи - шкідники городу.
11. Особливості розведення й утримання культур найпростіших тварин.
12. Порівняльний аналіз морфологічних пристосувань комах до середовища існування.
13. Різноманіття способів пересування хребетних тварин у зв'язку з їхньою прогресивною еволюцією.
14. Закономірності територіального розподілу наземних хребетних тварин.
15. Використання знань про будову й життєдіяльність хребетних тварин для розв'язування деяких інженерних задач.
16. Хребетні тварини водойм і узбережжя досліджуваного району.
17. Сезонне життя хребетних тварин досліджуваного району.
18. Риби місцевих водойм, їх біологія.
19. Земноводні досліджуваного району.
20. Плазуни досліджуваного району.

21. Птаха різних біотопів /полів і лугів/хвойного лісу/діброви/ полезахисних і пришляхових лісосмуг/ досліджуваного району.
22. Зимуючі птахи досліджуваного району.
23. Динаміка весняного прильоту птахів у досліджуваному районі.
24. Динаміка осіннього прольоту птахів у досліджуваному районі.
25. Поведінка дорослих птахів у період розмноження, росту й розвитку пташенят.
26. Різноманітність, біологія і чисельність парнокопитних досліджуваного району.
27. Шкідливі гризуни досліджуваного району (області).
28. Гризуни-синантропи, їхнє санітарно-епідеміологічне значення.
29. Пристосування ссавців до переживання несприятливого періоду року.
30. Вплив господарської діяльності людини на поширення й чисельність мисливсько-промислових звірів /або птахів/ у досліджуваному районі.

Оформлення титульного аркуша курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка”
Кафедра біології та агрономії

КУРСОВА РОБОТА

Дослідження процесу урбанізації птахів на території м. Старобільськ

Виконав студент 3 курсу
Спеціальності 014.05 Середня освіта.
Біологія та здоров'я людини
(або 091 Біологія)
Петренко Іван Миколайович
Керівник: доцент кафедри біології та
агрономії
Євтушенко Галина Олександрівна

Старобільськ - 2020

Оформлення змісту роботи

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. СТАН ВИВЧЕНОСТІ ПИТАННЯ.....	5
1.1. Історія вивчення процесу урбанізації.....	5
1.2. Адаптації птахів до життя в населених пунктах.....	9
РОЗДІЛ II. ПРИРОДНІ УМОВИ ДОСЛІДЖУВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ.....	14
РОЗДІЛ III. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ.....	18
РОЗДІЛ IV. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	22
4.1. Видовий склад птахів м. Старобільськ.....	22
4.2. Особливості гніздової біології досліджуваних видів.....	27
4.3. Харчова база птахів міста.....	31
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	36
ДОДАТКИ.....	38

Додаток В
Приклад оформлення рисунку (світлина)

Рис. 2. Гніздо горобця польового на горищі будинку.

Додаток Г
Приклад оформлення таблиці

Таблиця 1.

Видовий склад птахів міста Старобільськ

Вид	Приватна забудова		Багатоповерхов а забудова		Сквери та парки	Заплавна територія
Всього						

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волох А. М. Проблеми управління ресурсами мисливських тварин в Україні. Збірник матеріалів II-го Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю. URL: <http://www.eco.com.ua/content/problemi-upravlinnya-resursami-mislivskikh-tvarin-v-ukraini>
2. Громов И.М., Гуреев А.А., Новиков Г.А. и др. Млекопитающие фауны СССР. М; Л.: АН СССР, 1963. С. 874- 875.
3. Дементьев Г. П. Руководство по зоологии. Т. VI. Птицы. М.—Л., 1940.
4. Денщик В.А., Сулик В.Г. Список хребетних Луганської області. Довідник-посібник до навчального курсу із зоології хребетних для студентів природничо-географічного факультету./ Луганський державний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. Луганськ. 2000. 28с.
5. Екологічний паспорт Луганської області URL:
<http://lugaveles.ucoz.ru/news/1/2011-04-26-77>
6. Загороднюк І.В. Степове фауністичне ядро Східної Європи: його структура та перспективи збереження// Доповіді НАН України. 1999. №5. С.203-210.
7. Загороднюк И. В. Таксономическая ревизия и диагностика грызунов рода Mus из Восточной Европы. Сообщение 1 // Вестник зоологии. 1996а. Том 30, N 1–2. С. 28–45.
8. Загороднюк І.В. Природна історія пацюка чорного (*Rattus rattus*) в Україні // Урбанізоване навколишнє середо- вище: охорона природи та здоров'я людини / За ред. В. Костюшина. Київ, 1996б. С. 228–231. (Матеріали Української республіканської наради, Київ, грудень 1995).
9. Загороднюк І.В. Концепція “гарячих територій” і збереження біорозмаїття // Конвенція про біологічне розмаїття: громадська обізнаність і участь / За ред. Т. Гардашук. Київ: Стилос, 1997. С. 59–68.

Приклади оформлення літератури

Підручники, навчальні посібники, монографії

Один автор

Мечников Б.М. Биология: формы и уровни жизни. – М.: Просвещение, 1994. – 415 с.

Два автори

Слюсарев А.А., Жукова С.В. Зоологія. – Киев: Вища школа, 1987. – 415 с. (перекладне видання)

Кемп П., Армс К. Введение в биологию: Пер. с англ. – М.: Мир, 1988. – С. 257-290.

Три автори

Грин Н., Стаут У., Тейлор Д. Биология: В 3-х т. Т. 1, – М.: Мир, 1990. – С. 195-209.

Чотири автори і більше (вказують або перших прізвища, або прізвище редактора чи редакторів)

Определитель высших растений Украины / Доброчаева Д.Н., Котов М.И., Прокудин Ю.Н. и др. – Киев: Наукова думка, 1987. – 548 с.

Водоросли. Справочник / Вас сер С.П., Кондратьева Н.В., Масюк Н.П. и др. – Киев: Науково думка, 1989. – 609 с.

Жизнь животных. В 7 т. / Гл. ред. В.Е. Соколов. Т.1. / Под ред. Ю.И. Полянского. – М.: Просвещение, 1987. – 448 с.

Статті з журналів, збірок наукових праць, тези доповідей тощо

Стаття з журналу

Островський А.Н. Судьба колекцій Карла Линнея // Природа, -№ 10, 2003. – С. 93-96 с.

Новосад В. Загадочный мир росянок // Экзо, №6 (12), январь 2003 – февраль 2004. – С. 34-36.

Стаття із збірки

Артемье Ю.М. Признаки дитиленхоза картофеля и пути внедрения стеблевой нематоды в клубень // Сб. научных работ Саратовского СХИ, 1978. – Вып. 118. – С. 32-37.

Тези доповідей Балахнина В.П. Принципы и методы изучения почвенных и фитопаразитарных нематод как компонента биогеоценоза // Тезисы совещания. –Петрозаводск. 1981. – С.6-8.

Словники

Биологический энциклопедический словарь / Гл. ред. М.С. Гиляров. –М.: Советская энциклопедия, 1986. -831 с.

Біологічний словник. –Київ: Голов. Ред.. УРЕ, 1986. -680 с.

Один, два або три автори

Кулініч Л.Я., Воловник С.В. Довідник біології. –Київ: Радянська школа, 1986. - 240 с.

Мороз І.В., Мороз Л.І. Словник-довідник з біології. –К.: Генеза, 2001. -416 с.

Чотири або більше авторів (пишуть три перших, або редактора)

Словарь - справочник по экологии / Сытник К.М., Брайон А.В., Городецкий А.В. и др. –Киев: Наукова думка, 1984. - 668 с.

Биология. Биографический справочник / Отв. ред. Серков Ф.Н. –Киев: Наукова думка, 1984. -816 с.

Стандарти

ГОСТ 2.105. Общие требования к текстовым документам. Межгосударственный стандарт. –М.: 1997 07.01; ГОСТ 7.32-81. Отчет о научно-исследовательской работе.. –М.:1997.

Навчальне видання

Євтушенко Г. О., Литвиненко С. П.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПІДГОТОВКИ КУРСОВИХ РОБІТ
З ЗООЛОГІЇ**

**для здобувачів освіти
першого (бакалаврського) рівня освіти
спеціальності**

091 Біологія

014.05 Середня освіта. Біологія та здоров'я людини

За редакцією Г. О. Євтушенко
Комп'ютерний макет – Євтушенко Г. О.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Державного закладу

„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка“

пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, 92703. Тел./факс: (06461) 2-40-61.

e-mail: luguniv.info.edu@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р